

Spis treści

Uwagi wstępne, cel i metoda pracy | str. 9

Rozdział 1

Poglądy głównych twórców samorządu terytorialnego oraz ich kontekst historyczny i kulturowy – w poszukiwaniu współczesnej inspiracji | str. 29

- 1.1. „Ojcowie samorządu” – uzasadnienie wyboru | str. 29
- 1.2. Jean-Jacques Rousseau – gmina „starsza od państwa” i naturalne prawa jej mieszkańców | str. 33
- 1.3. Baron Heinrich vom Stein – uniwersalna idea reformy państwa – współudział i współodpowiedzialność | str. 36
- 1.4. Alexis de Tocqueville – wolna gmina podstawą wolnych społeczeństw | str. 42
- 1.5. Rudolf von Gneist – samorząd jako uzupełniający system realizacji woli państwowej, państwo jako zbiorowy obowiązek | str. 43
- 1.6. Lorenz von Stein – samorząd jako społeczny obszar wolności, narodziny nadzoru | str. 46
- 1.7. Paul Laband – samorząd jako forma samoograniczenia się państwa dla sprawnego administrowania, ku pozytywizmowi prawniczemu | str. 49
- 1.8. Tadeusz Bigo – celowe rozproszenie władzy państwowej a związki publicznoprawne | str. 52
- 1.9. Aleksander Kroński – samodzielny zarząd osób bezpośrednio zainteresowanych | str. 57
- 1.10. Stanisław Kasznica – prekursor partycypacji oraz uznania roli innowacji społecznych | str. 59
- 1.11. Adolf Gasser – samorząd terytorialny „ratunkiem dla Europy” | str. 63

Rozdział 2

Główne fazy rozwoju idei samorządu terytorialnego | str. 67

- 2.1. Uwagi wstępne | str. 67
- 2.2. Lata 1809–1849: bunt przeciw absolutyzmowi | str. 68
- 2.3. Lata 1850–1914: stabilizacja idei i praktyki, wielkie debaty europejskie | str. 71
- 2.4. Lata 1918–1939: samorząd wobec nowych zadań i wyzwań: Wielkiego Kryzysu i narastającego totalitaryzmu | str. 72
- 2.5. Lata 1945–1988: odmienne losy samorządu na Wschodzie i Zachodzie Europy po II wojnie światowej w świetle doktryny prawa administracyjnego | str. 81
 - 2.5.1. Europa Środkowa i Wschodnia – narzucony kres samorządu, triumf centralizacji | str. 81
 - 2.5.2. Wolny Zachód Europy – rozwój teorii samorządu i jego europeizacja | str. 89
 - 2.5.2.1. Samorząd terytorialny w odbudowie demokratycznej legitymacji władzy publicznej | str. 90
 - 2.5.2.2. Rozwój teorii samorządu i jego europeizacja | str. 95
 - 2.5.2.3. Idea prywatyzacji zadań publicznych i jej konsekwencje dla podstaw teorii samorządu | str. 99
 - 2.5.2.4. Pojęcia samorządu wobec ofensywy nowych teorii administracji | str. 119
- 2.6. Lata 1989–2001: odrodzenie samorządu terytorialnego jako część procesu transformacji ustrojowej – w poszukiwaniu ustroju optymalnego | str. 122
 - 2.6.1. Samorząd terytorialny jako fi lar demokratycznego państwa prawnego w świetle nauki prawa administracyjnego | str. 124
 - 2.6.2. Konstytucyjna gwarancja samorządu terytorialnego i jej znaczenie w stabilizacji ustrojowej

administracji | str. 128

2.7. Lata 2001–2018: samorząd współczesny – ku europeizacji | str. 129

Rozdział 3

Fundamenty aksjologiczne samorządu terytorialnego | str. 133

3.1. Pomocniczość – powstanie i ewolucja idei | str. 133

3.1.1. Źródła koncepcji – katolicka nauka społeczna w obronie podmiotowości | str. 133

3.1.2. Pomocniczość w zarządzaniu lokalnym Europy – uzasadnienie teoretyczne | str. 137

3.1.3. Kryzys idei pomocniczości jako mechanizmu ochronnego i jej odrodzenie | str. 138

3.1.4. Pomocniczość jako idea na trudne czasy i uniwersalność jej zastosowania | str. 147

3.2. Decentralizacja | str. 150

3.3. Decentralizacja jako ustrojowa zasada podstawowa | str. 161

3.4. Demokracja | str. 162

3.4.1. Demokratyczna organizacja samorządu | str. 162

3.4.2. Demokratyczna kontrola samorządu | str. 176

3.4.3. Demokratyczna legitymacja samorządu | str. 181

Rozdział 4

Samorząd w państwie współczesnym | str. 195

4.1. Uwagi wstępne | str. 195

4.2. Samorząd terytorialny a parlament | str. 200

4.3. Samorząd terytorialny a sądownictwo | str. 209

4.4. Samorząd terytorialny a administracja rządowa jako część władzy wykonawczej | str. 211

4.5. Pojęcie władztwa administracyjnego | str. 213

4.6. Erozja władztwa samorządu terytorialnego | str. 220

4.6.1. Depopulacja i nomadyzacja | str. 221

4.6.2. Deindustrializacja a specjalne strefy ekonomiczne | str. 225

4.6.3. Prywatyzacja i jej ograniczenia | str. 227

4.6.4. Uspołecznienie a rezonans społeczny | str. 231

4.6.5. Recentralizacja i jej ideologiczne uzasadnienia | str. 234

4.7. Konsekwencje teoretyczne zmian | str. 236

Rozdział 5

Samorząd czasów przełomu | str. 243

5.1. Globalizacja i odmiejscowienie administrowania na poziomie lokalnym i ponadlokalnym | str. 243

5.2. Ofensywa cyfryzacji – wirtualne wspólnoty i ich samorzady czy wirtualne społeczności? | str. 254

5.3. eSamorząd w ePaństwie – perspektywy i granice | str. 264

5.4. Standardy samorządu terytorialnego – perspektywy gminy | str. 269

5.5. Samorząd terytorialny – ratunek dla Europy? | str. 292

5.5.1. Zaufanie i otwartość w „demokracji nieufnych” | str. 292

5.5.2. Bliskość i lokalność w anonimowym społeczeństwie | str. 298

5.5.3. Dobro wspólne w świecie eskalacji konfliktów | str. 303

5.5.4. Racjonalność jako płaszczyzna legitymacji działania w czasach postprawdy | str. 310

Podsumowanie i wnioski | str. 317

Bibliografia | str. 337